

Лариса Антощук  
Острого

## СТРУКТУРА ЖУРНАЛУ «THE UKRAINIAN QUARTERLY» (1957 – 1991 РР.)

У даній статті розглядається одне із періодичних видань української діаспори в США – «*The Ukrainian Quarterly*» (видається Українським Конгресовим Комітетом Америки). Журнал був заснований у 1944 році як видання, що представляє Україну та українську спільноту перед англомовним світом. У статті подано аналіз структурних змін часопису протягом 1957 – 1991 рр.

**Ключові слова:** Український Конгресовий Комітет Америки, періодичне видання діаспори, трансформація журналу.

*This article reviews one of the periodicals published by the Ukrainian community in the USA – The Ukrainian Quarterly (published by the Ukrainian Congress Committee of America). The journal was established in 1944 as a representative periodical of Ukraine and Ukrainian community behind the English-speaking world. The article describes structural changes of The Ukrainian Quarterly during 1957 – 1991.*

**Key words:** *The Ukrainian Congress Committee of America, periodical published by Diaspora, journal's transformation.*

Періодичні видання української діаспори в США на своїх сторінках закарбували унікальну інформацію про події та факти, до вивчення яких все частіше звертаються сучасні історики. Дослідження, що ґрунтуються на періодиці північноамериканської держави, присвячені цілому ряду наступних питань: історії української діаспори, вивченню розвитку наукової думки колег зарубіжжя, введенню в науковий обіг нових джерел та ін. Саме тому сьогодні відбувається поступове залучення нового кола журналів та газет, які всебічно репрезентують особливості наукового та соціального розвитку зарубіжного українства.

Періодика представників діаспори становить одне із головних джерел інформації про особливості історичного розвитку українців закордоном. Унікальність даного виду інформації дозволяє використовувати публікації в періодиці у якості джерел первинного (primary) та вторинного (secondary) характеру для наукових досліджень у різних галузях, і зокрема, історичної науки (слід зазначити, що вказаний поділ джерел використовується західними істориками).

Водночас використання такого багатоаспектного джерела як періодика вимагає врахування декількох важливих факторів, які впливають на підбір матеріалів для публікації в газетах чи журналах (і відповідно, на об'єктивність висвітлення поточних політичних подій, історичних подій чи іншої інформації). До таких факторів слід віднести: а) статус, ідеологічні засади діяльності видавця/засновника видання; б) мету заснування досліджуваного журналу/газети; в) джерела фінансування видання; г) ареал поширення та цільову аудиторію читачів; д) склад редакторів та авторського колективу; е) ступінь об'єктивності при висвітленні поточних політичних/соціальних подій, пов'язаних із життям окремої етнічної спільноти у порівнянні зі схожими (якщо наявні) засобами масової інформації. Даний перелік не є вичерпним, проте може стати важливим інструментом для вчених, що займаються дослідженням періодики США, (що видавалася представниками української діаспори), або реконструкції історичних подій у середовищі української діаспори зарубіжжя на основі аналізу газет чи журналів.

Серед присвячених діаспорі досліджень сьогодні все частіше зустрічаються праці з історії періодики, яка видавалася представниками української діаспори в Північній Америці. До таких наукових напрацювань варто віднести роботи Л. Винара<sup>1</sup>, В. Гарасима<sup>2</sup>, О. Гриценко<sup>3</sup>, В. Губарця<sup>4</sup>, Л. Завойської<sup>5</sup>, Я. Сеника<sup>6</sup>, І. Сковронської<sup>7</sup> та інших. Варто відмітити, що цілий ряд досліджень присвячені історії розвитку або окремим аспектам наступних видань діаспори: «Український історик» (А. Атаманенко<sup>8</sup>, Л. Винар<sup>9</sup>, Я. Калакура<sup>10</sup>, Л. Сакада<sup>11</sup> та ін.), «The Ukrainian Weekly» (І. Держко<sup>12</sup>), «Свобода» та «Америка» (Я. Сеник, В. Гарасим), «Аляска Геральд» (В. Гарасим), «Український Голос» (О. Дзвінчук<sup>13</sup>) та ін. Водночас тема преси української діаспори вимагає подальших ґрунтовних досліджень та одночасного залучення ширшого кола джерел (наприклад, не достатньо ще досліджених періодичних видань, що видавалися українською, англійською мовами чи двомовних в Північній Америці).

Дана стаття присвячена одному із важливих джерел для дослідження розвитку історичної думки і водночас недостатньо вивченому виданню – періодичному органу Українського Конгресового Комітету Америки (далі – УККА) – журналу «The Ukrainian Quarterly» («Український Квартальник»).

На сьогодні комплексне та ґрунтовне дослідження журналу «The Ukrainian Quarterly» відсутнє, що свідчить про необхідність праці в даному напрямку. Невелика кількість статей про видання належить

в основному редакторам або активним дописувачам самого журналу, який можна охарактеризувати як політичне видання. Такі праці, як правило, були приурочені до річниці виходу «The Ukrainian Quarterly» та друкувалися безпосередньо на сторінках цього журналу. Їх авторами були І. Головінський<sup>14</sup>, Л. Добрянський<sup>15</sup>, В. Душник<sup>16</sup>, В. Стойко<sup>17</sup>, М. Чубатий<sup>18</sup>. Варто згадати і про коротку рецензію на видання авторства Анни Винар в журналі «Етнічний Форум» («Ethnic Forum»)<sup>19</sup>. Окремо слід відзначити праці про статті О. Оглоблина<sup>20</sup> та І. Огієнка<sup>21</sup> на сторінках досліджуваного журналу, які теж надають інформацію про змістовне наповнення «The Ukrainian Quarterly».

Актуальність даної теми зумовлена також необхідністю долучити до наукового обігу таке кумулятивне джерело, як видання «The Ukrainian Quarterly». Матеріали, які представлені в журналі, завдяки своїй різноманітності (широке коло авторів із різних країн, тематика, ін.) заслуговують на увагу дослідників у галузі українознавства, всесвітньої історії, історії України, періодики.

При написанні даної статті використано документи із архіву Інституту дослідження української діаспори Національного університету «Острозька академія» (фонд УККА) та архіву Українського Діоцезіального Музею і Бібліотеки (Стемфорд, США: фонд М. Чубатого), а також документів із особистого архіву автора статті (інтерв'ю із колишнім редактором видання Т. Гунчаком, зібрані документи, що стосуються видання).

Вивчення журналу проводиться на основі повного комплекту видання, номери якого зберігаються в Інституті дослідження української діаспори Національного університету «Острозька академія» (м. Острог), у фондах відділу україніки Національної бібліотеки ім. Вернадського (м. Київ) та бібліотеки ім. О. Ольжича (м. Київ), приватній колекції автора статті.

Метою даної статті є висвітлити розвиток структури видання в період 1957 – 1991 рр. Обраній меті підпорядковано наступні завдання: 1) прослідкувати історію розвитку видання у період 1957 – 1991 рр.; 2) проаналізувати особливості структури та її змін протягом зазначеного періоду; 3) прослідкувати взаємозв'язок зміни структури видання із призначенням нового редактора; 4) охарактеризувати причини трансформації структури журналу (збільшення кількості постійних рубрик та появи тимчасових) в 70-х рр. ХХ ст.

Досліджуваний журнал не є фаховим історичним виданням, проте на його сторінках із перших номерів провідні позиції займали

публікації на історичну тематику.

Від початку заснування журналу «The Ukrainian Quarterly», в ньому публікували свої напрацювання науковці та спеціалісти з різних галузей, які стали біженцями з батьківщини в період встановлення та зміцнення радянського режиму. На сторінках видання знайшли місце статті на історичну, економічну та політичну тематику. Водночас в журналі містяться дослідження зі сфери соціології, літератури та культури. Детальніший аналіз змісту видання за період, що розглядається, буде подано нижче.

Для характеристики видання слід коротко звернутися до історії його появи і умов, за яких це відбулося. Перший номер журналу вийшов у 1944 році в м. Нью-Йорк. Його видавцем став УККА. Із моменту свого заснування у 1940 р. УККА став головним центром українських організацій у США і вже більше шести десятиліть відстоює інтереси американців українського походження, емігрантів із України. Як благодійна, просвітницька та філантропічна організація, УККА має великий досвід активної праці над вирішенням питань, що цікавлять українсько-американську громаду особливо у сфері відносин між США та Україною.

До роботи у новоствореному журналі «The Ukrainian Quarterly» на початках його становлення долучилися науковці, які емігрували до США та Канади в період між двома світовими війнами, після закінчення Другої світової війни та в останнє десятиліття ХХ ст. Характерною особливістю повоєнної еміграції був «досить високий відсоток в її рядах інтелігенції, людей з вищою і спеціальною освітою, а також різнопланове представництво всіх соціальних верств тогочасного українського суспільства»<sup>22</sup>. Як відомо, в цей період стрижнем діяльності більшості громадських та наукових організацій, заснованих представниками даної хвилі еміграції був «рішучий протест проти насильства з боку радянського режиму»<sup>23</sup>. Такий протест, а також бажання оборонити інтереси українських емігрантів в США лягли в основу відновлення діяльності УККА в 1944, про що згадує в своїй автобіографії історик церкви і права Микола Чубатий<sup>24</sup>. Саме останній став ініціатором заснування періодичного органу УККА – журналу «The Ukrainian Quarterly». М. Чубатий стверджував, що «заснування англомовного журналу про Україну в ЗДА вважав я за найспішнішу зброю, щоби випростувати американську публичну опінію на справу українського народу»<sup>25</sup>. М. Чубатий став першим редактором видання і перебував на цій посаді до 1957 року. Можливість друкуватися на сторінках журналу була відкрита не

лише для українських еміграційних вчених, а й для представників наукових кіл інших країн – дописувачами стали науковці із Західної Європи, Південної Америки та Азії.

«The Ukrainian Quarterly» був «призначений для вищої верстви англосаксонського світу – політичного, журналістичного та наукового, себто тих кіл, що мали вирішальний вплив на міжнародну політику»<sup>26</sup>. Саме тому було вирішено видавати журнал англійською мовою. Перші кроки на посаді редактора стали для М. Чубатого справжнім викликом через брак знань англійської літературної мови. Довелося залучати до роботи перекладачів та паралельно шукати помічників – членів авторського колективу, що добре володіли б англійською мовою. Пізніше редагуванням та підготовкою статей англійською мовою до друку на сторінках «The Ukrainian Quarterly» почали займатися Лев Добрянський (професор економіки, довголітній президент УККА, в досліджуваному журналі був призначений на посаду відповідального редактора – Associate Editor) та Кларенс Меннінг (в той час професор Колумбійського університету, факультету слов'янських та східноєвропейських мов та автор матеріалів до видання).

На фоні інших видань УККА, журнал «The Ukrainian Quarterly» вже в перші свої роки відрізнявся глибиною наукових підходів, більшим ареалом поширення та кількістю передплатників, що походили із різних країн. Основною причиною такого позиціонування слід назвати працю головних редакторів «The Ukrainian Quarterly», які, починаючи із 1944 року, і до сьогодні продовжують роботу над наповненням журналу якісними фаховими дослідженнями, поширенням видання серед представників наукової та політичної еліти.

Проголошена УККА в середині 40-их рр. XX ст. мета діяльності (оборона права українського народу на самостійність та захист релігійних свобод і культури) чудово поєдналася із завданнями, які поставив перед виданням його перший редактор Микола Чубатий. В статті «Історія «The Ukrainian Quarterly» («The Story of «The Ukrainian Quarterly») М. Чубатий наголошує на важливості захисту демократії та протистояння антидемократичним випадкам «Червоної Росії»<sup>27</sup>. Перший номер «The Ukrainian Quarterly» був підготовлений та представлений перед другим Конгресом американських українців, що проходив у 1944 році, М. Чубатим особисто.

На основі завдань та цілей, що реалізовувалися колективом авторів «The Ukrainian Quarterly», пропонується виокремити в існуючій журналу два великих періоди, хронологічно поділених наступним

чином:

Перший – 1944 – 1991 рр. – (від року виходу першого номеру журналу до дати проголошення незалежності України). В цей час «The Ukrainian Quarterly» має підзаголовок «Журнал східноєвропейських та азіатських відносин» («A Journal of East European and Asian Affairs»);

Другий – 1991 рік – сучасний період – (від моменту проголошення незалежності України і до сьогодні). Із 1991 року підзаголовок видання звучить як «Журнал українських та міжнародних відносин» («A Journal of Ukrainian and International Affairs»).

Дана періодизація ґрунтується на зміні політичного становища України у 1991 році та проголошення нею незалежності. Закономірно, що після цих подій змінилися і завдання, поставлені перед виданням. Якщо до 1991 року головними завданнями журналу було поширити інформації про реальне становище українського народу у складі Радянського Союзу, а також висловити прагнення українського народу до самостійності, то вже із цього часу видання орієнтується на висвітлення подій в Україні та на світовій арені (де Україна стала повноправним суб'єктом міжнародного права).

Для ілюстрації першопочаткових завдань видання варто процитувати слова В. Душника (професора, спеціаліста у сфері східноєвропейських зв'язків та державного управління, довголітнього редактора досліджуваного журналу), який стверджує, що «метою періодичного видання є публікація правди про Україну, історії боротьби українського народу за свободу та здобуття незалежності, суверенності... УККА вирішив видавати журнал політичного характеру, який виконає завдання поширення знань про Україну по всьому світі»<sup>28</sup>. Про те що даний задум був реалізований у повній мірі в перший період виходу видання говорить Михайло Ждан (відомий історик та член-засновник Українського Історичного Товариства)<sup>29</sup>. Проте, як вже згадувалося вище, завдання і мета існування журналу змінилися після здобуття Україною незалежності.

Після 1991 історія «The Ukrainian Quarterly» пов'язана із його перетворенням у спільне видання представників діаспорних наукових кіл та науковців із України. Зміна авторського колективу, поява можливості для обміну досвідом та інформацією (зокрема, про поточні політичні події) суттєво вплинули на зміст видання. Як видно, перший період є хронологічно довгим (47 років), тому доцільним є його розподіл на підперіоди. Пропонується наступний поділ:

а) 1944 – 1957 рр. – час становлення видання та

б) 1957-1991 – час розвитку «The Ukrainian Quarterly».

Перший підперіод хронологічно збігається із часом перебування на посаді редактора «The Ukrainian Quarterly» Миколи Чубатого. Перший редактор доклав значних зусиль для того, аби журнал набув статусу видання, до думки якого прислуховуються політики, науковці, журналісти. Формування редакторського портфелю, залучення широкого кола науковців, листування із дописувачами, систематизація та відбір матеріалів, редагування статей – всі ці обов'язки виконувалися першим редактором та його помічниками.

Другий підперіод характерний постійним вдосконаленням змісту видання та більшою увагою авторського колективу до подій в Радянському Союзі, пов'язаних із політичним переслідуванням українських вчених, церкви, порушення прав людини і т.п. Під час другого підперіоду «The Ukrainian Quarterly» редагуванням журналу займалися Володимир Душник, Микола Богатюк та Микола Чирівський. Коротка характеристика розвитку видання за їх редагування виглядає наступним чином:

Володимир Душник (редагує протягом 1957 – 1984 рр.) продовжує розширювати наукові зв'язки і збільшувати кількість дописувачів видання. В даний період відбувається активне залучення української громади зарубіжжя до фінансування «The Ukrainian Quarterly». Видання розпочинає публікувати документи в окремій рубриці і на постійній основі. Розсилка журналу відбувається у більше, ніж 60 країн світу. Матеріали журналу цитуються політиками та науковцями США та інших країн. Редактор пропагує передплату, даючи інтерв'ю у засобах масової інформації щодо важливості і науковості журналу. Змінюється структура «The Ukrainian Quarterly» (збільшується кількість постійних рубрик, покращується змістовне наповнення існуючих у попередній підперіод).

Микола Богатюк (редагує протягом 1984 – 1986 рр.) – в даний період журнал зазнає незначних змін (вводиться декілька тимчасових рубрик). Існуючі рубрики стають більш інформативно наповненими. На сторінках видання з'являються нові імена. Особлива увага редактора націлена на висвітлення подій із життя української діаспори в США. Зменшується кількість вступних статей від імені редактора у річному томі.

Микола Чирівський (редагує протягом 1987 – 1994 рр.) – редактор відбирає матеріали, пов'язані із періодом перебудови в Радянському Союзі, тобто максимально концентрується на політичних та економічних подіях того часу. Редакторство М. Чирівського при-

падає на період проголошення незалежності України. Відповідно в даний період змінюється підзаголовок видання. До роботи залучаються вчені із України. Серед матеріалів видання домінують літературні, культурологічні, історичні дослідження.

Вважаємо доцільним також наголосити на тому, що перші два редактори, які керували політикою видання на етапі його становлення та розвитку, редагували журнал декілька десятиліть. Для порівняння варто подати інформацію про періоди роботи у виданні інших редакторів за весь час існування «The Ukrainian Quarterly»:

- а) Редакторство Миколи Чубатого (1944 – 1957 рр.) – 13 років;
- б) Редакторство Володимира Душника (1957 – 1984 рр.) – 27 років;
- в) Редакторство Миколи Богатюка (1984 – 1986 рр.) – 2 роки;
- г) Редакторство Миколи Чировського (1987 – 1994 рр.) – 7 років;
- д) Редакторство Володимира Стойка (1994 – 2004 рр.) – 10 років;
- е) Редакторство Тараса Гунчака (2004 – 2006 рр.) – 2 роки;
- є) Редакторство Леоніда Рудницького (2006 – до сьогодні (2009 р.)) – 3 роки.

Нескладні підрахунки свідчать, що М. Чубатий та В. Душник редагували видання в сукупності протягом сорока років (1944 – 1984 рр.). Цей факт пояснює причину того, що видання довгий час виходило без суттєвих змін в структурі чи політиці щодо відбору матеріалів. Встановлена першим і доопрацьована другим редакторами структура журналу стала для видання класичною і, з не значними змінами, збереглася до сьогодні. Більш детально про коригування у структурі та змісті видання буде сказано нижче.

В досліджуваний підперіод журнал виходив із такою ж періодичністю, як було заплановано першим редактором – шоквартально. Лише у 1970 (том XXVI), 1971 (том XXVII) та 1988 (том XLIV) номери 3 і 4 видання вийшли одним випуском (об'єднані). Подібне об'єднання номерів повторювалося лише після 1991 року.

Варто звернутися і до питання фінансування видання в період, коли В. Душника було призначено на посаду головного редактора. Врахування фактору фінансування дозволяє робити висновки не лише про потенціал видання (обсяги тиражу, територію поширення, складу редакційної колегії), а про об'єктивність та ідеологічне чи політичне забарвлення опублікованих матеріалів.

У 1962 році журналіст радіо «Свобода» задав питання щодо фінансування журналу головному редактору В. Душнику. Журналіст висловив думку, яка поширювалася в США прихильниками прав-



лячих кіл СРСР про те, що діяльність українських емігрантів повністю фінансується урядом США, і відповідно, видання, які видаються в діаспорі – є проурядовими з позицій США. В. Душник, зазначив, що «The Ukrainian Quarterly», «як і інші видання та діяльність УККА цілком фінансується за рахунок добровільних внесків та коштами передплатників»<sup>30</sup>. Наголошуючи на об'єктивності і водночас на індивідуальній позиції щодо політичних інтриг періоду радянсько-американського протистояння, редактор журналу В. Душник стверджує, що «The Ukrainian Quarterly» «не отримує коштів від приватних чи державних організацій, і не отримував з самого початку заснування, як виразник незаангажованого українського мислення»<sup>31</sup>. Відомо, що від самого початку видання редколегія брала на себе відповідальність по безкоштовній передплаті журналу для наукових установ, органів влади і благодійників.

Підтвердження згаданих джерел фінансування журналу можна знайти і в листі-зверненні редакції «The Ukrainian Quarterly» до читачів, який був розісланий разом з четвертим номером журналу в 1974 році. Тут зазначено, що видання фінансується УККА «за рахунок добровільних внесків до Українського Національного фонду (Національного Датку)»<sup>32</sup>. Варто зазначити що Фонд був створений як фінансова база організації-засновника видання, коли зазначалося, що свої великі завдання УККА зможе виконати за умови наявності сильної фінансової бази<sup>33</sup>. Проте, все-таки питання ідеологічних впливів на редколегію журналу залишається відкритим, зважаючи на характер відносин представників мельниківських та бандерівських напрямків гілок ОУН в середовищі УККА (слід зазначити, що дана тема потребує окремого дослідження).

Для детальнішого висвітлення питання фінансування та виходячи за хронологічні рамки даного дослідження, варто згадати лист-звернення за 2007 рік до читачів за авторства Лізи Шоній (Liza Shoniy)<sup>34</sup>. У згаданому листі повідомлено, що даний том останній, який адресат отримає безкоштовно. Від імені редакторського колективу авторка листа стверджує, що витрати на пересилання поштою значно зросли і редколегія вже не зможе надавати безкоштовну підписку читачам. Відповідно, усім зацікавленим пропонується самостійно передплатити «The Ukrainian Quarterly».

Аналізуючи структуру видання в період 1957 – 1991 рр., варто зазначити наступне. Із 1944 року журнал мав декілька постійних рубрик: «Слово редактора» («Editorials»), «Статті» («Articles»), «Рецензії на книги» («Book reviews»), «Україніка в американ-

ській та зарубіжній періодиці» («Ucrainica in American and Foreign Periodicals»). Дані рубрики продовжували існувати і за наступників М. Чубатого в редакторському кріслі. Таку рубрикацію видання варто вважати класичною для «The Ukrainian Quarterly» протягом його існування. Далі буде подано інформацію про зміну такої рубрикації і причини нововведень.

У 80-их роках дещо трансформувалася одна із головних рубрик – «Слово редактора». Так, на першому підперіоді існування видання (1944 – 1957) вступне слово редактора було обов'язковою складовою кожного номеру «The Ukrainian Quarterly», тобто річний том нараховував чотири таких статті. Пізніше редактори готували 1-3 вступні статті (вкрай рідко зустрічаються всі чотири) від свого імені, і таким чином дещо змінили підхід до оформлення рубрики, задуманий першим редактором. До таких «скорочених» томів відносимо випуски журналу за 1985 – 1989 рр.

Із початку існування журналу в IV-VI томах (1948 – 1949 рр.) розміщувалася рубрика «Поточні українські хроніки» («Current Ukrainian Chronicle»), яка проте не була в подальшому оформлена М. Чубатим як постійна складова «The Ukrainian Quarterly». Слід зазначити, що апробацію даного розділу було зроблено ще в першому номері видання (том I), коли вийшла інформація під назвою «Українсько-американське життя» («Ukrainian-American Life»). В даній рубриці М. Чубатий розмістив матеріали про героїв Другої світової війни, співпрацю українців США та Канади, а також текст спільного комюніке УККА та Українського Канадського Комітету (Ukrainian Canadian Committee). Публікація останнього документу заклала підвалини, на основі яких пізніше було сформовано спеціальну рубрику.

До 1948 року виклад інформації хронологічних подій тимчасово зник зі сторінок журналу, а потім, як вже згадувалося, з'явилася нова рубрика «Поточні українські хроніки» («Current Ukrainian Chronicle»). Її було присвячено інформації та оголошенням, пов'язаним із життям української діаспори та новинам із Радянської України, тут же розміщені були і некрологи. Лише в досліджуваний підперіод, а саме із 1970 року (том XXVI) на сторінках видання закріплюється постійна рубрика під назвою «Хроніки поточний подій» («Chronicle of Current Events»).

Детальне вивчення згаданої рубрики свідчить про уважну підготовку редактора (на той час – В. Душника) до її введення на сторінках видання. Зокрема, «Хроніки» від початку появи поділи-

лися на три складових, відповідно до питань, що висвітлювалися: I. «Українське життя в Сполучених Штатах» («The Ukrainian Life in the United States»); II. «Українці в діаспорі» («Ukrainians in the Diaspora»); III. «В підневільній Україні» («In Captive Ukraine»). Така структура рубрики проіснувала протягом всього періоду редакторства В. Душника, тобто до 1984 року. Починаючи із 1985 року, рубрика втрачає підрозділи, але залишається із першопочатковою назвою – «Chronicle of Current Events».

Поодинокі та несистематизовані публікації документів англійською мовою чи в перекладі на англійську мову (переважно поточних листів, звернень, політичних маніфестів та законодавчих актів) у 1971 році оформлюють в окрему рубрику, відому як «Релевантні документи» («Pertinent Documents»). Рубрика відразу починає займати ледь не третину від обсягу кожного номеру річного тому «The Ukrainian Quarterly». Першопочатково в даній структурній одиниці видання з'являються публікації Меморандумів УККА (томи XXVII та XXIX) та відповіді урядових кіл США на них чи інші звернення УККА. Пізніше рубрика поповнюється зверненнями інших організацій, відкритими листами фізичних осіб та публікаціями законодавчих актів (виданих як в Україні, так і в США).

Із вищевказаного зрозуміло, що на початок 70-х років ХХ ст. журнал зазнав деяких структурних змін. Тому цей час можна назвати першим етапом змін. Вбачається, що пов'язані вони були із загальним процесом трансформації цілої системи засобів масової інформації. На думку О. Гриценко, 70-90-і рр. ХХ ст. в цілому характеризуються еволюцією преси Америки і Канади та розвитком альтернативних засобів масової комунікації. За словами вченої, одним із суперечливих наслідків таких процесів «можна вважати певне скорочення кількості україномовної періодики, її тиражів, передплатників і водночас поширення англійських видань діаспори, розрахованих, зокрема, на громадян українського походження»<sup>35</sup>. До таких англійських видань відноситься і досліджуваний журнал «The Ukrainian Quarterly». Власне поява вищевказаних рубрик є переконливим свідченням того, що редактор видання та видавник поставили перед собою мету зацікавити якнайбільше коло читачів та зробити журнал конкурентноспроможним на фоні інших видань представників діаспори, що теж виходили англійською мовою.

Поряд із новими в досліджуваний період продовжували існувати і класичні для «The Ukrainian Quarterly» рубрики. Мова йде про розділ «Статті». Закономірно, що даній рубриці присвячується

найбільша увага редактора, як головному наповнювачу (за об'ємом) журналу. Найбільш активними дописувачами до 1984 рр. є сам редактор В. Душник, а також згадані вище Л. Добрянський та Кл. Меннінг. Матеріали інших авторів (в тому числі і представників українських наукових кіл) представлені поодинокими публікаціями.

Зі зміною редактора в 1984 році до публікації в журналі залучено ширше коло авторів, як українських вчених зарубіжжя, так і представників наукових кіл із інших країн. Варто вказати, що до початку редакторства М. Богатюка, журнал вміщував велику кількість рецензій під рубрикою «Рецензії на книги». Тематично рецензовані книги охоплюють цілий ряд галузей: від художньої літератури до фахових історичних видань. Із 1985 року редактор прискіпливіше ставиться до відбору рецензій, їх стає чисельно менше. Заслугою рецензентів у цей час слід назвати залучення до аналізу не лише україномовних чи англomовних праць, а й виданих французькою, німецькою, польською та іншими мовами наукових монографій, спогадів.

До 1991 року продовжує існувати і рубрика «Україніка в американській та зарубіжній періодиці», в якій подавалася інформація щодо згадок про українців та Україну в іноземній пресі. Фактично рубрика закріпилася і продовжує існувати і до сьогодні (у більш розширеному вигляді). Підбірка вказаної інформації з'являється на сторінках «The Ukrainian Quarterly» в кожному номері, тобто чотири рази на рік. Варто згадати і про зміну назви рубрики та, відповідно, її наповнення у наступні роки: 1988 р. (том XLV) – «Україніка в американській пресі» («Ucrainica in American Press»); 1990 р. (том XLVI) – «Україніка в американській (канадській) пресі» («Ucrainica in American (Canadian) Press»); 1991 р. (том XLVII) – «Україніка в американській та канадській (зарубіжній) пресі» («Ucrainica in American and Canadian (Foreign) Press»).

Назва даної рубрики змінювалася і в попередній підперіод існування журналу. До 1947 року вона називалася «Україніка в американській періодиці» («Ucrainica in American Periodicals») та «Україніка в американській та британській періодиці» («Ucrainica in American and British Periodicals»). Із першого номеру 1947 року перший редактор закріпив за рубрикою назву «Україніка в американській та зарубіжній періодиці» («Ucrainica in American and Foreign Periodicals»). Зазначені зміни були пов'язані із залученням періодичних видань інших країн для аналізу в рубриці. Зокрема, першопочатково досліджувалися американська преса, а пізніше – британська та канадська.

Другий етап змін у структурі видання, як про це було вже сказано, розпочався із приходом на посаду редактора М. Богатюка, тобто у 1984 р. Вже наступного року (том ХLI) журнал поповнився декількома новими рубриками: «Конференції» («Conferences»), «На вшанування» («In memoriam»). Щодо останньої рубрики, то варто зазначити, що некрологи на сторінках «The Ukrainian Quarterly» з'являлися і раніше – спочатку як складова частина хронік життя українців за кордоном, а у 1945 році (том II, № 2) під рубрикою «Некрологи» («Obituaries»).

Наступний редактор, М. Чировський, змінив нововведення попередника, залишивши лише рубрику «На вшанування» і журнал у 1987 році (том ХLIII) вийшов із класичною для нього структурою (із рубриками «Статті», «Рецензії на книги», «На вшанування», «Релевантні документи», «Слово редактора», «Хроніки поточних подій», «Україніка в американській та зарубіжній періодиці»). У 1987 році (том ХLIV) рубрика «На вшанування» зазнає змін у назві: перейменовано із «In memoriam» в «Ad memoriam».

Том ХLV за 1989 рік поповнюється рубрикою «Отримані публікації» («Publications received»), яка зникає у 1990 році, проте знову з'являється у 1991 році (том ХLVII). Водночас в 1990 році (том ХLVI) журнал доповнено рубрикою «Точка зору» («Viewpoint»), яка існувала і в 1991 році (том ХLVII).

Проаналізовані зміни в структурі та наповненні видання пов'язані із діяльністю головних редакторів журналу, яких протягом досліджуваного періоду було троє (В. Душник, М. Богатюк та М. Чировський). До сьогодні видання продовжує виходити і, відповідно до Звіту УККА за 2003 – 2008 рр. є «єдиним англomовним академічним журналом, який висвітлює політику та історію України та Східної Європи безперервно від 1944 року»<sup>36</sup>.

Підсумовуючи другий підперіод існування видання, слід сказати, що структурно журнал змінився не суттєво. Задумані першим редактором рубрики продовжили існувати до 1991 року включно. До них було додано декілька нових рубрик, у тому числі і тимчасових. Структурні зміни були викликані необхідністю зацікавити виданням нових читачів та трансформувати журнал відповідно до вимог часу (в контексті загальної трансформації засобів масової інформації, зокрема, в 70 – 90-х рр. ХХ ст.).

З початку заснування журнал виконував важливу місію поширення знань в середовищі англomовного суспільства про український народ і його прагнення. В повоєнний період, а також в часи

загострення протистояння по американсько-радянському вектору, втілення таких задумів першого редактора було нелегким завданням. Водночас можна стверджувати, що редактори та дописувачі «The Ukrainian Quarterly» справилися із ним. На сторінках журналу публікувалися не лише авторські розвідки та спогади політичних в'язнів та емігрантів із Радянської України, а й документальні матеріали у вигляді звернень громадських організацій до політиків США та інших країн. Важливий пласт матеріалів у 1957 – 1991 рр. представлений науковим доробком вчених із Західної Європи, Азії та Південної Америки. Таким же широким був і ареал поширення видання, що давало змогу «The Ukrainian Quarterly» стати рупором північноамериканського українства.

Вже із проголошенням незалежності України, журнал «The Ukrainian Quarterly» перебирає на себе роль своєрідного орієнтиру в становленні та укріпленні української історичної науки, та історіографії зокрема (це зумовлено відкритістю видання для науковців з України). Не варто забувати, що видання не є фаховим і не може конкурувати із рядом спеціалізованих видань істориків, які виходять як за рубежем, так і в Україні (наприклад, «Український історик», «Український історичний журнал» та ін.). Водночас тема внеску проаналізованого видання у розвиток української історичної науки та українознавства вимагає окремого ґрунтовного дослідження.

### **Джерела та література:**

<sup>1</sup> Wynar L. Ethnic Newspapers and Periodicals in the United States: Present Status and Problems of Bibliographic Control / L. Wynar // *Ethnic Forum: Journal of Ethnic Studies and Ethnic Bibliography*. – 1982, Volume 2, № 2. – P. 41; Wynar L. Past and Present Development of the Ukrainian Press in the United States / L. Wynar // *TUQ*, 1985. – Vol. XLI – P. 85-95.

<sup>2</sup> Гарасим В. Українська преса першої хвилі еміграції на теренах Північної Америки та її роль у національно-культурному житті нації / В. Гарасим // *Українська періодика: теорія і сучасність: допов. та повідомл. дев'ятої Всеукр. наук.-теорет. конфер., 28-29 жовт. 2005 р., Львів* / Ред. М.М. Романюка. – НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. – Львів, 2005. – С. 92-96.

<sup>3</sup> Гриценко О. Преса українців північноамериканського континенту як чинник збереження їхньої етнічної ідентичності (1990-ті роки): автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.06 / О. Гриценко. – К., 1997. – 22 с.

<sup>4</sup> Губарець В. Українська етнічна преса у Північній Америці: історія і сучасність / В. Губарець. Режим доступу до ст.: <http://journalib.univ.kiev>.

ua/index.php?act=article&article=1451

<sup>5</sup> Завойська Л. Видавнича діяльність української еміграції у Західній Європі та Канаді (20-ті – кінець 50-х рр. ХХ ст.) / Л. Завойська // Українська періодика: історія і сучасність: допов. та повідомл. дев'ятої Всеукр. наук.-теорет. конфер., 28-29 жовт. 2005 р., Львів / Ред. М.М. Романюка. – НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. – Львів, 2005. – С. 162-165.

<sup>6</sup> Сенік Я. До історіографії дослідження історії української іммігрантської преси США / Я. Сенік // Українська періодика: історія і сучасність: допов. та повідомл. восьмої Всеукр. наук.-теорет. конфер., 24-26 жовт. 2003 р., Львів / Ред. М.М. Романюка. – НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. – Львів, 2003. – С. 706-721; Сенік Я. Культурно-просвітницька діяльність перших редакторів української емігрантської преси в США / Я. Сенік // Українська періодика: історія і сучасність: допов. та повідомл. сьомої Всеукр. наук.-теорет. конфер., 17-18 трав. 2002 р., Львів / Ред. М.М. Романюка. – НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. – Львів, 2002. – С. 678-687.

<sup>7</sup> Сковронська І. Матеріали до вивчення української еміграційної преси в англomовному середовищі (історіографічний аспект) / І. Сковронська // Українська періодика: історія і сучасність: допов. та повідомл. дев'ятої Всеукр. наук.-теорет. конфер., 28-29 жовт. 2005 р., Львів / Ред. М.М. Романюка. – НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. – Львів, 2005. – С. 216-219.

<sup>8</sup> Атаманенко А. Перше число журналу «Український історик» (1963) як джерело до вивчення української історичної науки на еміграції / А. Атаманенко // Наукові записки: Історичні науки. – Випуск 2. – Острог: В-во НУ «Острозька академія», 2002. – С. 241-247.

<sup>9</sup> Винар Л. «Український Історик»: 40 років служіння науці, 1963 – 2003. Статті та матеріали [ред. Алла Атаманенко] / Л. Винар. – Нью-Йорк – Острог, 2003. – 422 с.

<sup>10</sup> Калакура Я. «Український історик» в обороні національних традицій української історіографії / Я. Калакура // Український історик. – 2005. – Ч. 2-4 (166-168). – С. 90-107.

<sup>11</sup> Сакада Л. «Український історик» – журнал Українського Історичного Товариства / Л. Сакада // Український історик: покажчик змісту за рр. 1963 – 1997 / Заг. ред. Л. Винара. – 1999. – №1. – С. 11-23; Журнал «Український історик» в українській історіографії др. пол. ХХ ст.: автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.06 / Л. Сакада; Інститут укр. археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України. – К., 2002. – 21 с.; «Український історик»: генеза, тематика, постаті / Л. Сакада. – Нью-Йорк. – Київ: В-во ім. О. Теліги, 2003. – 328 с.

<sup>12</sup> Держдо І. «The Ukrainian Weekly» (1933 – 2003): до річниці ство-

рення / І. Держко // Українська періодика: історія і сучасність: допов. та повідомл. восьмої Всеукр. наук.-теорет. конфер., 24-26 жовт. 2003 р., Львів / Ред. М.М. Романюка. – НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, НДЦ періодики. – Львів, 2003. – С. 145-147.

<sup>13</sup> Дзвінчук О. Часопис «Український Голос» – організатор громадського життя українців Канади (релігійно-церковний аспект) / О. Дзвінчук // Наукові записки. Історичні науки. – Острого: Вид-во НУ «Острозька академія», 2007. – Вип. 9. – С. 386-395.

<sup>14</sup> Holowsky I. The «Ukrainian Quarterly's» Efforts to Confront America's Russo-centric Mentality / I. Holowsky // The Ukrainian Quarterly (далі – TUQ), 1994. – Vol. L – P. 364-367.

<sup>15</sup> Dobriansky L. A Golden Jubilee for a Golden Literary Treasure / L. Dobriansky // TUQ, 1994. – Vol. L – P. 344-362; Dobriansky L. Ten Years of «The Ukrainian Quarterly» / L. Dobriansky // Chubaty N.D., editor, TUQ: Index to Volumes I (1944) – X (1954). – P. 11-21.

<sup>16</sup> Dushnyck W. «The Ukrainian Quarterly»: A Continuing Quest for Freedom / W. Dushnyck // TUQ, 1974. – Vol. XXX. – P. 348-370; «The Ukrainian Quarterly» and Enslaved Ukraine (Interview with W. Dushnyck) // TUQ, 1962. – №3. – P. 261-264.

<sup>17</sup> Stojko W. A Tradition of Commitment, A Vision for the Future: Fifty Years of «The Ukrainian Quarterly» / W. Stojko // TUQ, 1994. – Vol. L. – P. 341-343.

<sup>18</sup> Editorial. Introducing «The Ukrainian Quarterly» // TUQ, 1944 – Vol. I. – P. 5-11; Chubaty N.D. The Story of «The Ukrainian Quarterly» / N.D. Chubaty // TUQ: Index to Volumes I (1944) – X (1954). [Ed. Chubaty N.D.]. – P. 3-10.

<sup>19</sup> Wynar A. «The Ukrainian Quarterly»: A Journal of East European and Asian Affairs / A. Wynar // Ethnic Forum: Journal of Ethnic Studies and Ethnic Bibliography, 1983. – Vol. 3. – № 1-2. – P. 146.

<sup>20</sup> Стойко В. Статті проф. О. Оглоблина в «Українському Квартальнику» («The Ukrainian Quarterly») / В. Стойко // Український історик, 2006. – Ч. 1-3. – С. 169-173.

<sup>21</sup> Антошук Л. Іван Огієнко на сторінках «The Ukrainian Quarterly» / Л. Антошук // Творча спадщина Івана Огієнка в контексті сучасного розвитку гуманітарних наук : збірник доповідей між нар. наук.-практ. конф. 7-8 черв. 2007 р., Київ / М-во освіти і науки України, Національний Авіаційний університет [та ін.]. – К.: Національний Авіаційний університет, 2007. – С. 85-88.

<sup>22</sup> Стрільчук Л. В. Українські політичні біженці та переміщені особи після Другої світової війни: автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.02 / Л.В. Стрільчук; Чернів. держ. ун-т ім. Ю.Федьковича. – Чернівці, 1999. – С. 10-11.



<sup>23</sup> Там само. – С. 11.

<sup>24</sup> Чубатий М. Коротка автобіографія // Архів Українського Діоцезіального Музею та Бібліотеки (Стемфорд, США). – Ф. М. Чубатого. – Спр. «Автобіографії». – Арк. 17 (Машинопис).

<sup>25</sup> Там само.

<sup>26</sup> Там само. – Арк. 18.

<sup>27</sup> Chubaty N.D. The Story of «The Ukrainian Quarterly» / N.D. Chubaty // TUQ: Index to Volumes I (1944) – X (1954). [Ed. Chubaty N.D.]. – P. 3-10.

<sup>28</sup> «The Ukrainian Quarterly» and Enslaved Ukraine (Interview with W. Dushnyck) // TUQ, 1962. – №3. – P. 262.

<sup>29</sup> Ждан М. Микола Чубатий (з нагоди 80-ліття) / М. Ждан. – Мюнхен – Нью-Йорк, 1970. – 23 с.

<sup>30</sup> «The Ukrainian Quarterly» and Enslaved Ukraine (Interview with W. Dushnyck) // TUQ, 1962. – №3. – P. 262.

<sup>31</sup> Там само.

<sup>32</sup> Лист Українського Конгресового Комітету Америки, 1973 (Вкладиш до журналу) // Архів Інституту дослідження української діаспори Національного університету «Острозька академія». – Ф. «Український Конгресовий Комітет Америки». – Спр. «Вкладиші до журналу «The Ukrainian Quarterly». – Арк. 1.

<sup>33</sup> Український Народний Фонд – фінансова база УККА // Конгресові вісті. – 27 липня 1964. – №1. – С. 4-5.

<sup>34</sup> Liza Shonyi. A Letter (enclosed as a separate sheet to Vol. LXIII (2007), № 3-4) // Архів Інституту дослідження української діаспори Національного університету «Острозька академія». – Ф. «Український Конгресовий Комітет Америки». – Спр. «Вкладиші до журналу «The Ukrainian Quarterly». – Арк. 2.

<sup>35</sup> Гриценко О. Преса українців північноамериканського континенту як чинник збереження їхньої етнічної ідентичності (1990-ті роки).: автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.06 / О. Гриценко. – К., 1997. – С. 21.

<sup>36</sup> Звіт Українського Конгресового Комітету Америки (серпень 2003 – серпень 2008). – С. 12 / Режим доступу до звіту: [http://www.ukrainianworldcongress.org/IX\\_Congress\\_SKU/Zvity/Centrali/UCCA.pdf](http://www.ukrainianworldcongress.org/IX_Congress_SKU/Zvity/Centrali/UCCA.pdf)